

BUGALTERIYA HISOBINI MODERNISATSIYA QILISH YO'LLARI.

Qoriyeva Aziza Olimjon qizi

Toshkent viloyat Toshkent tumani Toshkent davlat iqtisodiyot Universiteti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10240363>

Annatsiya: Mazkur maqola bugalteriya hisobini modernisatsiya qilish yo'llari va buxgalteriya hisobining tashkil qilinishi, ularning faoliyatida hisob ishlarining yuritilishi bo'yicha nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalar asosida tuzilgan bo'lib, amaldagi qonun va me'yoriy hujjatlarga muvofiq hamda Davlat ta'lim standartlariga mos ravishda tayyorlandi.

Kalit so'zlar: Buxgalteriyani – biznesning tili, tarmoq xususiyatlari, moddiy manfaatdorlik.

O'zbekistonning mustaqil yuksalishi mobaynida qilingan ishlarni sarhisob qiladigan bo'lsak, ulkan yutuqlar qo'lga kiritilganligining guvohi bo'lamiz. Shuningdek, «Buxgalteriya hisobi» sohasida ham keyingi yillarda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo'mitasi hamda O'zbekiston Respublikasi buxgalterlari va auditorlari milliy assotsiatsiyasi tomonidan buxgalteriya hisobining tamoyillarini rivojlantirish maqsadida bir qator ibratli ishlar amalga oshirilmoqda.

Buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi qonunlar qabul qilinishi, ular bo'yicha xalqaro talablarga javob beradigan milliy standartlar va boshqa me'yoriy hujjatlar yaratilishini nazorat qilishi, milliy standartlarining buxgalteriya hisobi xalqaro standartlariga tenglashtirilishini takomillashtirishi, vatanimizning jahon iqtisodiyotiga integrallashuvida katta ahamiyat kasb etadi. Respublikamiz oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida berilayotgan iqtisodiy bilimlar ichida muhim o'rinlardan birini buxgalteriya hisobi egallaydi. Chunki, buxgalteriyani – biznesning tili deyilar. Buxgalteriya hisobi ma'lumotlari xo'jalik mexanizmining tarkibiy qismi bo'lib, marketingdek, menejmentdek ishbiarmonlik va tadbirkorlik faoliyatlarini iqtisodiy axborotlar bilan ta'minlovchi asosiy manba hisoblanadi.

Asosiy qism: Buxgalteriya hisobi — bu, kundalik va umumiy ma'lumotlar olish maqsadida ayrim korxonalar, hissadorlik jamiyati, muassasa, tashkilot va boshqalarning xo'jalik faoliyatini uzluksiz ravishda kuzatish va nazorat qilish tizimidan iboratdir. Buxgalteriya hisobining maqsadi foydalanuvchilarni to'liq, ishonarli, o'z vaqtida tuzilgan moliyaviy va buxgalteriya hisobining boshqa axborotlari bilan ta'minlashdan iborat.

Buxgalteriya hisobini modernisatsiya qilish yo'llari quyidagicha: Hozirgi kunda buxgalteriya hisobi modernisatsiya qilishga qo'yilgan eng asosiy talab – bu,

uning kam xarajatli va sodda bo'lishidir. Korxonada hisob ishlari ana shunday tashkil etilgandagina, buxgalteriya hisobi yuqori samaraga hamda yaxshi natijalarga erishish mumkin. Buning uchun eng avvalo, har bir korxonaning o'ziga xos tarmoq xususiyatlarini va boshqa jihatlarini chuqur o'rganish lozim. Har bir korxonada tashkil etilgan buxgalteriya hisobi xo'jalik faoliyati jarayonida sodir bo'layotgan xo'jalik muomalalarini uzluksiz kuzatish va uning natijalarini son ko'rsatkichlarida ifodalash, keyin ularni yoppasiga maxsus hujjatlarda aks ettirishni ta'minlash lozim. Shu bilan birgalikda korxonada biznes-rejasini va kelgusidagi strategik dasturlarini tuzishda kerakli ma'lumotlar bilan ta'minlashi va ularning bajarilishi ustidan amaliy ravishda nazorat olib borishi kerak.

Buxgalteriya hisobini yuritish va hisobot tuzishni modernisatsiya ishlarini tashkil qilishning aniq yo'nalishi bo'yicha subyektning hisob yuritish siyosati shakllantirilishida O'zbekiston Respublikasining Buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonun hujjatlarini qo'llash lozim. Korxonaning hisob yuritish siyosatini tanlash va asoslashga quyidagi omillar ta'sir etadi:

- mulkchilik shakli va tashkiliy-huquqiy shakl;
- faoliyat turi yoki tarmoq bo'ysinuvi;
- ishlab chiqarish ko'lami hamda ishchi xodimlar soni;
- soliq solish tizimi bilan munosabat ;
- bozor munosabatlariga o'tish sharoitida harakat qilish erkinligining darajasi;
- moliya-xo'jalik faoliyatining rivojlanish strategiyasi;
- boshqaruv faoliyatining texnik jihatdan qurollanganligi;
- korxonani ma'lumotlar bilan ta'minlashning samarali tizimi mavjudligi;
- buxgalteriya xodimlarining malaka darajasi, korxonada rahbarlarining tashabbuskorligi;
- moddiy manfaatdorlik va majburiyatlar bo'yicha moddiy javobgarlik tizimini yaratish.

Xulosa: Bu ko'rinishdagi modernisatsiyani targ'ib qilish yo'llari, pul mablag'lari bilan hisoblashuvlar va kredit muomalalarining hisobi moddiy zaxiralar hisobi, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar hisobi, mehnat va ish haqini hisobga olish, ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi kalkulyatsiyasi hisobi haqida tushuntirishga harakat qildim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonuni, 1996-yil 30-avgust.
2. O'zbekiston Respublikasining «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonuni. «O'zbekiston ovozi» gazetasi 2000-yil 3-iyun.

3. «Mahsulot (ish xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risidagi Nizom» O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 54-sonli Qarori 05.02.1999-y.
4. O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining milliy standartlari.
5. O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining milliy standarti 21-son BHMS.

